

Näringsutskottets betänkande

1984/85: 36

om vissa anslag inom finansdepartementets område, m. m. (prop. 1984/85: 100 delvis)

Ärendet

I detta betänkande behandlas proposition 1984/85: 100 (budgetpropositionen) bilaga 9 (finansdepartementet) punkterna C 2, C 3, D 11–D 13, F 8 och F 10 samt avsnittet Anmälan angående teckning av aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken. Förslagen under de angivna punkterna gäller anslag till vissa myndigheter, till höjning av aktiekapitalet i Nordiska investeringsbanken och till kompensation för förluster i Vänerskogs konkurs. Vidare tas upp motioner som gäller två av myndigheterna, nämligen statens pris- och kartellnämnd och försäkringsinspektionen.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag, beträffande statens pris- och kartellnämnd dock med reservationer för en betydande anslagssänkning (fp) resp. långtgående besparingssträvanden (m). En motion om registrering av samtliga förmånstagare till kollektiva personförsäkringar avstyrks. Från vänsterpartiet kommunisternas sida deklarerar i ett särskilt yttrande att staten borde ha förblivit ensam ägare till PK-banken.

SJUNDE HUVUDTITELN

1. **Näringsfrihetsombudsmannen.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 2 (s. 49 f.) och hemställer

att riksdagen till *Näringsfrihetsombudsmannen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 6 216 000 kr.

2. **Statens pris- och kartellnämnd.** Regeringen har under punkt C 3 (s. 50 f.) föreslagit riksdagen att till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 35 497 000 kr.

I motion 1984/85: 2300 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) hemställs – med hänvisning till motion 1984/85: 2295 om den ekonomiska politiken – att riksdagen till statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1985/86 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 10 000 000 kr. minskat anslag.

SPK:s uppgifter och resurser

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) har uppgifter på fyra huvudområden. Nämnden skall löpande informera regeringen om prisbildning och prisutveckling som underlag för utformningen av den ekonomiska politiken. Den skall vidare sprida allmän kännedom om rådande pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet i syfte att främja en effektivt verkande konkurrens. Nämnden skall undersöka och analysera pris-, konkurrens- och marknadsförhållanden inom näringslivet för att därigenom ge underlag för dels andra myndigheters tillämpning av viss lagstiftning, dels planering och beredning av reformer inom departement, andra myndigheter och offentliga utredningar. Slutligen skall nämnden upprätthålla en beredskap för att administrera eventuella av regeringen – enligt allmänna prisregleringslagen (1956: 236) – beslutade extraordinära åtgärder på prisområdet.

SPK skall föra kartell- och marknadsregister samt utföra sådana utredningar som behövs för den löpande pris- och konkurrensövervakningen och för tillämpning av konkurrenslagen (1982: 729) och lagen (1971: 112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor. En myndighet som SPK särskilt bistår med utredningar är näringsfrihetsombudsmannen (NO). Detta gäller bl.a. vid den prövning av företagsförvärv (fusionskontroll) som numera är föreskriven i konkurrenslagen.

Personalstyrkan vid SPK motsvarar 174 heltidstjänster. Någon strikt åtskillnad mellan arbetsuppgifter som förädlas av prisövervakningen, av utredningsverksamheten och av administrationen av förekommande prisregleringar upprätthålls inte. Under de fyra budgetåren 1980/81–1983/84 har SPK gjort besparingar om ca 18 % räknat på det ordinarie anslaget för budgetåret 1983/84.

Utskottet

Regeringen föreslår för statens pris- och kartellnämnd (SPK) ett anslag av icke fullt 35,5 milj. kr. Därav beräknas inemot 27,5 milj. kr. åtgå till lönekostnader. Det nu föreslagna anslaget ligger ca 300 000 kr. över anslaget för budgetåret 1983/84, alltså två år tidigare. I realiteten har alltså, som också har belysts ovan, stora besparingar genomförts inom SPK:s organisation under de senaste åren.

I partimotionen 1984/85: 2300 föreslår folkpartiet, med hänvisning till vad som sägs i en övergripande partimotion om den ekonomiska politiken, att riksdagen skall minska det av regeringen föreslagna anslaget med 10 milj. kr., dvs. närmare 30 %. Någon speciell motivering lämnas inte utom en generell argumentation om behovet av besparingar i statsverksamheten och andra budgetförstärkande åtgärder. Motionens förespråkare i utskottet har emellertid klargjort att syftet framför allt är att den verksamhet som har att göra med allmänna prisregleringslagen skall upphöra. Besparingen

skulle däremot inte drabba den utredningsverksamhet som SPK ägnar åt prisutvecklingen på skilda områden eller verkets sammanställningar om fusioner, karteller och olika former av monopol.

Utskottet vill först framhålla att det inte finns någon särskild organisation för uppgifter i samband med prisreglering. När prisreglering tillämpas administreras åtgärderna av personal som eljest ägnar sig åt sådana utredningsuppgifter etc. som dominerar i SPK:s verksamhet.

Motionärernas förslag innebär formellt sett att SPK:s utnyttjande av personal och andra resurser skall minskas med ca 30 % räknat över det nya budgetåret. I praktiken kan emellertid inga nämnvärda besparingar göras förrän under budgetårets senare hälft. Näringsutskottet har närmare utvecklat detta i ett tidigare yttrande (NU 1981/82: 1 y) över ett besparingsförslag avseende den dåvarande hemkonsulentorganisationen. Enligt lagen (1974: 12) om anställningsskydd samt allmänna anställningsavtalet för statliga och andra tjänstemän (AST) gäller sådana regler om uppsägningstid och dessförinnan varsel med föregående överläggning, att man får räkna med en tid av åtminstone något halvår innan arbetsgivaren har kunnat skilja ett nämnvärt antal tjänstemän från deras befattningar med hänvisning till arbetsbrist. För att tjänstemän utan uppsägning skall kunna överföras till uppgifter vid andra myndigheter behövs också avsevärd tid, och möjligheterna därtill är dessutom med nuvarande besparingskrav och arbetsmarknadsläge mycket begränsade. Faktiskt skulle det alltså enligt motionärernas förslag bli fråga inte om en 30-procentig nedskärning under budgetåret 1985/86 utan om en nedskärning med bortåt 60 % under budgetårets andra hälft, dvs. första halvåret 1986. En sådan kan uppenbarligen inte genomföras utan att det hårt drabbar även den verksamhet som enligt motionens förespråkare skulle förbli intakt.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att den återopade motionen om den ekonomiska politiken innehåller en särskild plädering för att monopol skall motverkas och brytas. I den statliga verksamhet som har detta syfte spelar SPK en viktig roll, som skulle komma i fara vid en anslagsminskning enligt motionärernas förslag. Det kan också nämnas att riksdagen under medverkan av folkpartiet nyligen har uttalat sig för en undersökning om prissättningen på olja och bensin som det enligt utskottets för riksdagen redovisade bedömning (NU 1984/85: 26) närmast skulle vara en uppgift för SPK att genomföra.

Sammanfattningsvis finner utskottet att det berörda besparingsförslaget är helt orealistiskt och måste avvisas av riksdagen.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85: 2300 till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 35 497 000 kr.

3. **Bankinspektionen.** Regeringen har under punkt D 11 (s. 84–86) föreslagit riksdagen att till Bankinspektionen för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Utskottet

Anslaget till bankinspektionen utgörs av ett formellt belopp. Över anslaget redovisas de uppbördsmedel i form av bidrag från institut under bankinspektionens tillsyn som finansierar inspektionens verksamhet. I sitt betänkande NU 1984/85: 29 har utskottet tillstyrkt regeringens förslag om att bankinspektionen skall få vidgade uppgifter enligt en ny lag om värdepappersmarknaden. Utskottet noterar att föredragande statsrådet i propositionen (1984/85: 157) med förslag till denna lag har uttalat sig för en förstärkning av inspektionens personella resurser, vilken skulle komma till uttryck i den utgiftsstat för inspektionen som regeringen kommer att fastställa inför budgetåret 1985/86.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under denna punkt och hemställer

att riksdagen till *Bankinspektionen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.

4. **Försäkringsinspektionen.** Regeringen har under punkt D 12 (s. 86–88) föreslagit riksdagen att till Försäkringsinspektionen för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

I detta sammanhang behandlar utskottet motion 1984/85: 2077 av Inger Josefsson (c) och Kersti Johansson (c), vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att försäkringsinspektionen får i uppdrag tillse att förmånstagare till försäkring alltid underrättas.

Motionen

Arbetstagare omfattas i regel, framhåller motionärerna, av flera kollektiva personförsäkringar såsom tjänstegrupplivförsäkring, lagstadgad arbetsskadeförsäkring och kanske medlemsförsäkring i fackförbund. Även make resp. maka kan omfattas av sådan försäkring. En av Lantbrukarnas riksförbund organiserad grupplivförsäkring gäller även för vissa lantbrukare som inte är medlemmar i organisationen. Förmånstagare till sådana försäkringar som nämnts känner inte alltid till vilka försäkringar en avliden försäkringstagare har haft, konstaterar motionärerna. Risk finns då för att förmånstagaren går miste om försäkringsersättningen. Försäkringsbolagen har inte förteckningar över de försäkringstagare som omfattas av kollektiva försäkringar. Det bör, säger motionärerna, i första hand ankomma på försäkringsbolagen, fackföreningarna och arbetsgivarna att informera om vilka försäkringar de anställda omfattas av. En sådan information borde lämnas kontinuerligt.

Utskottet

För försäkringsinspektionens anslag gäller samma principer som för bankinspektionens. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under denna punkt.

Ett uppdrag åt försäkringsinspektionen föreslås i motion 1984/85: 2077 (c). Inspektionen borde "tillse att förmånstagare till försäkring alltid underrättas". Motionärerna utgår från det förhållandet att de flesta arbetstagare – och även många företagare, exempelvis medlemmar i Lantbrukarnas riksförbund – omfattas av kollektiva personförsäkringar utan att vara individuellt registrerade hos försäkringsbolaget. Vid dödsfall saknar förmånstagarna då ofta kännedom om sin rätt till försäkringsersättning.

De faktiska omständigheter som motionärerna åsyftar har blivit utförligt och relativt entydigt belysta i remissyttranden över motionen, vilka utskottet redovisar i *bilaga* (s. 9). Remissinstanserna vitsordar att det påtalade problemet är för handen men konstaterar också att en individuell registrering av alla berörda personer skulle vara förenad med stora svårigheter och inte låter sig genomföra till rimliga kostnader. Samtidigt klargörs att en omfattande information om kollektiva försäkringar och andra gruppförsäkringar äger rum genom försäkringsbolagen, arbetsgivarna, fackföreningarna, gruppföreträdarna och försäkringsrådgivarna och att mycket stora belopp satsas på sådan information. Frågans räckvidd belyses av att trygghetsförsäkringen vid arbetsskada omfattar över 3 miljoner anställda.

Försäkringsrättskommittén (Ju 1974: 09), som verkställer en översyn av försäkringsavtalslagen (1927: 77), meddelar i sitt remissyttrande att frågorna om informationen till de försäkrade vid kollektiv försäkring hör till dem som kommittén ägnar särskild uppmärksamhet åt, även om man inte räknar med att informationens utformning skall kunna regleras i sina detaljer i lagen. Informationsansvaret vilar i stället, säger kommittén, på försäkringsbolagen och på de organisationer som ligger bakom försäkringarna. Därtill kommer att försäkringsinspektionen och konsumentverket följer utvecklingen på området och får förutsättas ta initiativ till förbättrade rutiner om så behövs.

Med hänvisning till de uppgifter och synpunkter som sålunda har framkommit avstyrker utskottet motionärernas förslag om att försäkringsinspektionen skall få ett särskilt åläggande på detta område.

Utskottet hemställer

1. beträffande *anslag*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag till *Försäkringsinspektionen* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
2. beträffande *visst åläggande för försäkringsinspektionen*
att riksdagen avslår motion 1984/85: 2077.

5. **Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt D 13 (s. 88) och hemställer
att riksdagen till *Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 69 000 kr.

6. **Höjning av grundkapitalet i Nordiska investeringsbanken.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt F 8 (s. 100) och hemställer
att riksdagen till *Höjning av grundkapitalet i Nordiska investeringsbanken* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 36 000 000 kr.

7. **Kompensation för förluster i Vänerskogs konkurs.** Regeringen har under punkt F 10 (s. 101) föreslagit riksdagen att till Kompensation för förluster i Vänerskogs konkurs anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

Propositionen

Vissa skogsägare som har gjort förluster i Vänerskog ekonomisk för- enings konkurs år 1981 skall enligt beslut av riksdagen (prop. 1983/84: 196, SkU 1983/84: 10, rskr. 1983/84: 24) få särskild kompensation avseende vissa skatter som belöper sig på deras fordringar. Kompensationen utbetalas av riksskatteverket. Det sammanlagda medelsbehovet beräknas till drygt 4 milj. kr.

Utskottet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och hemställer
att riksdagen till *Kompensation för förluster i Vänerskogs konkurs* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

8. **Anmälan angående teckning av aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken.** Under denna rubrik (s. 102) anmäls att regeringen den 29 mars 1984 beslutat att staten skulle helt avstå från sin företrädesrätt till teckning av nya aktier vid en ökning av aktiekapitalet i Post- och Kreditbanken, PK-banken, till 750 milj. kr. Riksdagen hade på tilläggsbudget III till statsbud- geten för budgetåret 1983/84 anvisat ett reservationsanslag av 168,8 milj. kr. för att möjliggöra för staten att utnyttja företrädesrätten; samtidigt hade riksdagen godkänt en ordning som innebar att staten kunde avstå från denna rätt (prop. 1983/84: 70, NU 1983/84: 23, rskr. 1983/84: 189). Rege- ringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad sålunda anförts.

Utskottet har ingenting att erinra mot vad som anförs i propositionen under denna punkt och hemställer

att riksdagen lägger regeringens anmälan angående teckning av aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken, till handlingarna.

Stockholm den 30 maj 1985

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Karl-Erik Häll (s), Per Westerberg (m), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Bo Finnkvist (s), Lars Ahlström (m), Per-Ola Eriksson (c) och Sylvia Pettersson (s).

Reservationer

1. Statens pris- och kartellnämnd (punkt 2)

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per Westerberg och Lars Ahlström (alla m) anser att utskottets yttrande och hemställan under denna punkt (s. 2 f.) bort ha följande lydelse:

Regeringen föreslår — — — (= utskottet) — — — av monopol.

Utskottet har liksom motionärerna den principiella uppfattningen att kostnaderna för SPK:s verksamhet bör kunna minskas väsentligt. Från moderata samlingspartiets sida har en sammanslagning av SPK och konsumentverket förordats (NU 1984/85: 5 y, LU 1984/85: 39). En sådan åtgärd, som skulle genomföras i samband med en omfattande avreglering på det område där de båda myndigheterna agerar, skulle uppenbarligen redan i sig medföra avsevärda besparingseffekter. Under det närmast förestående budgetårets inledningsskede torde dock — med hänsyn bl. a. till gällande bestämmelser om anställningsskydd och till de i rådande läge begränsade möjligheterna att bereda övertalig personal andra uppgifter i statsförvaltningen — inte så stora besparingar kunna åstadkommas vid SPK som motionärerna föreslår. Utskottet vill förorda att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslaget men därvid uttalar att regeringen under budgetåret bör vidta särskilda åtgärder för att såväl på kort som på lång sikt begränsa medelsanvändningen för SPK:s del.

Utskottet hemställer

att riksdagen

- a) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85: 2300 till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 35 497 000 kr.,
- b) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om besparingar i pris- och kartellnämndens verksamhet.

2. Statens pris- och kartellnämnd (punkt 2)

Christer Eirefelt (fp) anser att utskottets yttrande och hemställan under denna punkt (s. 2 f.) bort ha följande lydelse:

Regeringen föreslår — — — (= utskottet) — — — av monopol.

Utskottet finner den reduktion av SPK:s verksamhet som föreslås i motion 1984/85: 2300 (fp) väl avvägd. Anslaget bör sålunda minskas med 10 milj. kr. I annat sammanhang har från folkpartiets sida föreslagits att den sedan snart 40 år existerande prisregleringslagen nu skall slopas. Som allmän princip vill utskottet slå fast att prisregleringar och långvariga prisstopp får negativa verkningar inom samhällsekonomin och därför inte bör förekomma. Priserna spelar i en marknadsekonomi en fundamental roll som informationssignaler och förmedlare av konkurrensens effekter.

Administrationn av de åtgärder som föreskrivs med stöd av prisregleringslagen tar för närvarande en betydande del av SPK:s resurser i anspråk. Denna typ av verksamhet, som framför allt innebär omfattande förhandlingar med enskilda företag under rådande prisstopp- eller prisregleringsperioder, bör upphöra. En riktpunkt vid genomförandet av den av utskottet föreslagna besparingen bör vara att den del av SPK:s verksamhet som avser utredningar om prisutvecklingen på skilda delområden samt sammanställningar om fusioner, karteller och olika former av monopol inte skall påverkas.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1984/85: 2300 till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 25 497 000 kr.

Särskilt yttrande

Anmälan angående teckning av aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken (punkt 8)

Jörn Svensson (vpk) anför:

Vänsterpartiet kommunisterna har redan då saken först aktualiserades motsatt sig privata ägandeinslag i PK-banken. Maktförhållandena inom bank- och finanssektorn talar med stor styrka för att staten bort bevara sin roll som ensamägare till PK-banken. Den anmälan som görs i propositionen utgör en konsekvens av ett riksdagsbeslut som vänsterpartiet kommunisterna har anmält reservation mot.

Sammanställning av remissyttranden över motion om visst åläggande för försäkringsinspektionen

Över motion 1984/85:2077 (c) – som har redovisats i det föregående (s. 4) – har remissyttranden inhämtats från försäkringsinspektionen, konsumentverket, försäkringsrättskommittén (Ju 1974:09), Svenska försäkringsbolags riksförbund, Folksam, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR och Lantbrukarnas riksförbund (LRF).

De flesta remissinstanserna avstyrker motionärernas förslag om att försäkringsinspektionen skall få i uppdrag att tillse att personer som är förmanstagare till kollektiva försäkringar alltid skall hållas underrättade här om. TCO tar dock inte ställning i denna fråga, och SACO/SR tillstyrker motionen.

I flera yttranden lämnas faktiska upplysningar om de förhållanden som ligger till grund för motionen. Så anför *försäkringsinspektionen*:

För att efterforskningar och uppsökande verksamhet över huvud taget skall vara möjlig[a] erfordras bl. a. tillgång till ständigt ajourförda register över alla individuella försäkringsförpliktelser, som kan ge ersättning i aktuella ersättningsfall. Som motionärerna framhåller har försäkringsbolagen för flera kollektiva försäkringar inte upprättat några register över de individer som omfattas av försäkringarna. Så är exempelvis fallet med tjänstegruppliv- och avtalsgruppsjukförsäkringarna inom det stora SAF-LO-kollektivet. Dessa och andra kollektiva försäkringar har man valt att hantera utan individuell registrering av de försäkrade för att hålla nere administrationskostnaderna, vilket är en förutsättning för att kunna hålla en låg premie. Att införa en generell registreringsskyldighet för alla individers försäkringar skulle medföra ett behov av en omfattande och effektiv rapportering av varje enskild persons anslutning till alla existerande former av kollektiva försäkringar på personförsäkringsområdet. Antalet anslutna personer i hithörande kollektiva försäkringsanordningar räknas i millioner. Det förekommer ofta att dessa personer lämnar eller byter kollektiv. Rörligheten är således omfattande. En allmän rapportering och registrering av anslutna personer skulle därför bli mycket kostbar. Vidare måste man räkna med vissa brister i en så omfattande rapportering, som det här blir fråga om. Om därtill fogas att många kollektiva försäkringar innehåller bestämmelser om efterskydd efter det en individ lämnat ett kollektiv, så förstår man att ett register över alla individers olika former av ifrågavarande försäkringsskydd sannolikt aldrig kan bli helt korrekt.

Arbetet med att spåra och underrätta intressenter skulle bli mycket omfattande. Enbart inom avtalsgruppsjukförsäkringen (AGS) förväntas – efter den nyligen träffade överenskommelsen mellan SAF och LO – inträffa c:a 600 000 försäkringsfall årligen. Utan – – – några numeriska kalkyler är det uppenbart att ifrågavarande uppspårnings- och underrättelseverksamhet skulle komma att medföra mycket omfattande kostnader.

Svenska försäkringsbolags riksförbund ger motsvarande besked:

I stor utsträckning finns de försäkrade individerna inte registrerade hos försäkringsbolaget. Först när ett försäkringsfall inträffar lämnar arbetsgivaren/gruppföreträdaren (den som företräder de försäkrade) ett besked till försäkringsbolaget att vederbörande var ansluten till försäkringen. Registreringen av de försäkrade sker i arbetsgivarens personalregister eller föreningens medlemsregister.

Vid avtalsförsäkringar vet försäkringsbolaget oftast inte i vad mån en försäkrad omfattas av försäkringen. Detta aktualiseras först när dödsfallet inträffat och anmälan härom inkommit till bolaget.

Folksam anför:

Folksam har meddelat grupplivförsäkring sedan 1949. Vi erbjuder såväl tjänstegruppliv som frivillig försäkring. Vår verksamhet domineras av — — s. k. personal- och föreningsgrupper inom LO och tjänstemannasektorn. Den helt övervägande delen av försäkringarna utgörs av avtal där individuell registrering av de försäkrade inte förekommer. Oftast är det fråga om stora kollektiv — exempelvis alla medlemmar i ett fackförbund — där det varken ur — — — administrativ [synpunkt eller] kostnadssynpunkt är försvårbart att "dubblera" det medlemsregister som finns inom berörda kollektiv med särskilt namn- och adressregister över de försäkrade.

Information till de försäkrade lämnas alltid — även i de fall individuell registrering inte förekommer — när ny försäkring tecknas, vid ändringar av omfattning/förmåner och därefter kontinuerligt under hela giltighetstiden. Sådan information lämnas t. ex. i anslutning till avtalsinformation av berörd facklig organisation eller av arbetsgivaren. Vanligt är att information om gällande försäkringar lämnas i medlemsblad eller speciella meddelanden som distribueras på arbetsplatsen.

Dessutom finns inom flertalet sektorer speciellt utsedda försäkringsrådgivare eller s. k. gruppforeståndare med uppgift att dels svara för information om gällande försäkringsskydd, dels tillhandahålla blanketter vid avgång (för fortsättningsförsäkring) eller vid dödsfall.

Från försäkringsbolaget erhålles tryckta försäkringsbesked och villkor avsedda att förvaras bland övriga försäkringshandlingar som varje person/familj har. Av avlöningsbesked, kontoutdrag och liknande framgår som regel också om premie betalats till försäkring.

Även *SAF* kan citeras:

De s. k. AMF-försäkringarna är de avtalsförsäkringar som har den största omfattningen. Arbetsgivaren försäkrar här inte enskilda individer eller en grupp utan tecknar i stället ett avtal med försäkringsbolaget som skall ge försäkringsskydd enligt vissa i kollektivavtal angivna regler för dem, som vid varje tidpunkt är anställda i företaget. Först vid skadetillfället undersöks om den enskilde anställda uppfyllt villkoren för att omfattas av viss försäkring. Detta system medför att försäkringarna kunnat utsträckas att omfatta anställda med tillfällig anställning eller låg arbetstid i helt annan omfattning än som är vanlig ifråga om andra motsvarande system.

En "förhandsregistrering" av de försäkrade, skulle i princip omfatta alla anställda i de ca 120 000 företag som är anslutna till avtalsförsäkringssystemen, och eventuella övriga förmänstagare. Att införa och å jour-hålla ett

sådant register är omöjligt med hänsyn till de betydande kostnader och administrativa problem som skulle uppstå. Det kan nämnas att antalet anställda som omfattas av tjänstegrupplivförsäkring hos AMF är ca 1,5 miljoner. För trygghetsförsäkringen vid arbetsskada (TFA) är motsvarande siffra över 3 miljoner. Ett register över dessa skulle innebära en löpande registrering av så gott som alla nyanställningar (för kortare eller längre tid) och avgångar i näringslivet – en administrativ orimlighet. Parterna menar också att premierna så långt som möjligt skall användas till förmåner och inte administration.

LRF lämnar följande uppgifter:

För lantbrukarna finns två former av grupplivförsäkring där LRF aktivt medverkar som organisation. Den ena formen är en frivillig grupplivförsäkring som betalas av lantbrukaren själv. Förhandlingar om försäkringens förmåner sköts av LRF. Den enskilde lantbrukaren kan dock välja om denne önskar betala försäkringen via LRF eller genom någon av de större lantbrukskooperativa föreningarna, där lantbrukaren är medlem. Register över de försäkrade finns hos LRF och i förekommande fall hos de föreningar som medverkar i försäkringen. Detta decentraliserade system av försäkringsregistren motverkar att rättsförluster skulle kunna uppkomma.

Den försäkrade erhåller årligen ett försäkringsbesked, där förmåner och omfattning lämnas. Vidare lämnas information om försäkringen genom vår egen tidning Land och även över våra länsförbund, där särskilt utbildad personal finns för rådgivning i försäkringsfrågor. LRF lämnar också försäkringsinformation till ett stort antal förtroendevalda i våra 1 650 lokalavdelningar genom ett månatligen utgivet informationsblad – LRF-Aktuellt.

Den andra formen av grupplivförsäkring, där LRF aktivt medverkar ligger inom ramen för det s. k. trygghetspaketet. Försäkringen skiljer sig från den tidigare nämnda genom att några direkta register över de försäkrade inte finns. Försäkringstillhörigheten grundar sig på lantbrukarens verksamhet och ekonomiska förhållanden.

Aktiva lantbrukare som har en bruttointäkt från växtprodukter och djur på 15 000 kronor och samtidigt en nettointäkt på 7 500 kronor omfattas obligatoriskt. Premien för de försäkrade betalas via avräkning vid jordbrukets prisförhandlingar med staten.

Antalet lantbrukare, som omfattas av den obligatoriska försäkringen torde uppgå till ca 110 000 försäkrade. Eftersom inkomstgränserna satts lågt kan i stort sett alla lantbrukare anses vara med i försäkringen.

Försäkringsrättskommittén gör följande kommentar:

Att försäkringsbeloppet från en giltig försäkring inte betalas ut, därför att de efterlevande inte känner till försäkringen och försäkringsbolaget inte ens så småningom får kunskap om försäkringsfallet på annat sätt, torde i praktiken kunna inträffa främst vid sådan kollektiv försäkring där bolaget inte för någon förteckning över de försäkrade. Risker att de efterlevande skall förbise försäkringen kan vara särskilt stor, om den försäkrade redan tidigare lämnat den grupp som försäkringen är knuten till och försäkringen har gällt med s. k. efterskydd. Ett praktiskt exempel är att den avlidne var förtidspensionerad men fortfarande omfattades av en försäkring med anknytning till en tidigare anställning. Eftersom den enskilde inte betalar någon premie för efterskyddet, kan det ha gått lång tid sedan han sist var i kontakt med försäkringen.

Flertalet remissinstanser lämnar uppgifter om nu förekommande information till försäkringstagarna. Samtidigt kommer man till slutsatsen att en sådan registrering av dessa som förutsätts i motionen inte är genomförbar.

Försäkringsinspektionen uttalar:

Som motionärerna framhåller är det viktigt att de försäkrade erhåller kontinuerlig information om sitt skydd under försäkringstiden. Givetvis har försäkringsbolagen en central roll i informationsarbetet, men för de mycket omfattande kollektiv där bolagen inte registrerar de försäkrade krävs även insatser från annat håll. För de kollektivavtalade försäkringarna ankommer det på företagen och fackföreningarna att gå ut med information till de enskilda försäkrade. Denna verksamhet har undan för undan intensifierats och effektiviserats. På motsvarande sätt ankommer det på de s. k. gruppföreträdarna att för de frivilliga gruppförsäkringarna vidarebefordra bolagens information till försäkringstagarna.

Med hänsyn till den — — — alltmer förbättrade informationen kan man förvänta att förmånstagarna fram[deles] i större utsträckning än hittills erhåller den ersättning vartill de är berättigade. Det torde dock vara omöjligt garantera att förmånstagare alltid får berättigad ersättning även om man tillgriper omfattande systematiska efterforskningar.

Svenska försäkringsbolags riksförbund anför följande:

Vi förutsätter att den form av underrättelse till förmånstagare som motionärerna förespråkar skall ske först vid tidpunkten för dödsfallet. Försäkringsbolaget måste få reda på när ett dödsfall inträffat. Försäkringsbolagen har då givetvis skyldighet att efterforska och underrätta förmånstagare om utgående försäkringsersättning.

Vidare gäller det naturligtvis för de försäkrade själva att informera sina närmaste om gällande gruppförsäkrings- och avtalsförsäkringsskydd.

En omfattande information om kollektivavtalade försäkringar och andra gruppförsäkringar sker kontinuerligt genom försäkringsbolagen, arbetsgivarerna, fackföreningarna, gruppföreträdarna och försäkringsrådgivarna. Stora belopp satsas på utbildning av försäkringsrådgivare och information till de försäkrade.

Trots massiva informationsinsatser kan det undantagsvis inträffa att efterlevande inte gör anspråk på försäkringsbelopp som egentligen skulle betalats ut. Problemet är dock inte av den omfattningen att det motiverar införande av ett centralt register, t. ex. hos försäkringsinspektionen, över alla försäkrade individer. Ett sådant register skulle bli både dyrt och administrativt besvärligt att hantera. Att hålla registret à jour — med hjälp av en mängd olika rapportörer — är en mycket svår, för att inte säga omöjlig uppgift. Det kan inte anses motiverat att inrätta ett register utan nämnvärda fördelar men som skulle medföra mycket betydande kostnader till förfång för gruppförsäkringskollektivet. Riksförbundet anser att de i motionen berörda problemen är svåra att helt undvika med hänsyn till gruppförsäkringens allmänna konstruktion. I och med att informationsinsatserna på olika håll successivt ökar och förbättras så minskar också risken för att enstaka efterlevande skall gå miste om sitt försäkringsskydd.

Från försäkringsbranschens sida yttrar vidare *Folksam*:

Vår erfarenhet är att nuvarande system i stort sett fungerar väl, inte minst tack vare den bevakning som sker på arbetsplatser och i medlemsorganisationer. Den av motionärerna beskrivna situationen att de efterlevande inte alltid har kännedom om vilket försäkringsskydd som aktualiseras vid dödsfall är emellertid riktig. Antalet ärenden av detta slag är enligt vår mening ganska få, men det är givetvis värdefullt att problemet diskuteras och att insatser görs för att om möjligt ytterligare begränsa antalet "oklara" ärenden.

En tillsynsuppgift för försäkringsinspektionen av det slag motionärerna tänker sig är emellertid knappast någon realistisk lösning. En grundförutsättning måste då rimligen vara att samtliga försäkrade är registrerade, vilket skulle kräva en total och mycket kostsam omläggning av de nuvarande försäkringsadministrativa systemen. Vidare skulle försäkringsinspektionen troligen behöva bygga upp en resurskrävande kontrollapparat för att kunna fullgöra uppgiften.

Motionärernas förslag skulle alltså enligt vår mening medföra mycket betydande kostnader, vilka inte skulle stå i någon rimlig proportion till de effekter som kunde uppnås med åtgärderna. Inte heller skulle man därigenom eliminera problemen med "outbetalda försäkringsbelopp". Till den av motionärerna aktualiserade frågan måste man nämligen också lägga svårigheterna att i vissa fall få kontakt med berörda efterlevande. Inte sällan krävs långvariga efterforskningar såväl inom landet som utomlands innan försäkringsgivaren får nödvändiga uppgifter om efterlevande/förmånstagare så att utbetalning kan göras. I vissa fall går det över huvud taget inte att få kontakt med eventuella efterlevande. Invandring och en ökad befolkningsrörlighet har markerat detta problem under senare år.

Mot ovan beskrivna bakgrund finner vi den enda naturliga lösning på frågan vara att på olika sätt utveckla och intensifiera informationsarbetet kring kollektiva försäkringar via arbetsmarknadens parter, arbetsgivare och fackliga organisationer och givetvis inte minst från försäkringsbolagens sida.

SAF avger följande omdöme:

En registrering — — — skulle knappast — — — ha någon avgörande betydelse när det gäller att undvika att förmånstagare går miste om försäkringsersättning. För att försäkringsersättning skall utbetalas måste försäkringsgivaren få kännedom om att försäkringsfall inträffat. Denna information måste komma från arbetstagaren eller från någon i hans närhet. Den viktigaste åtgärden för att undvika att försäkringsersättningar "fryser inne" är således att i förväg göra såväl arbetsgivare som arbetstagare förtroga med vilka slag av försäkringsskydd som förekommer samt i vilka situationer försäkringsanmälan skall göras. På SAF-LO samt SAF-PTK områdena bedriver kollektivavtalsparterna sedan några år en mycket omfattande och kontinuerlig informationsverksamhet med hjälp av särskilda genom kollektivavtal avsatta informationsmedel. Informationsinsatserna riktas såväl mot arbetsgivare som arbetstagare. Totalt användes 65 miljoner kronor för denna information om avtalsförsäkringarna under 1984.

Sammantaget torde de informationsinsatser som hittills genomförts medfört att den allmänna kännedomen om avtalsförsäkringarna höjts väsentligt bland såväl arbetsgivare som anställda. Den bästa garantin mot att

försäkringsersättningen inte "fryser inne" torde vara en fortsatt intensiv informationsverksamhet gentemot berörda grupper.

LRF anför:

Någon möjlighet att upprätta ett register över de försäkrade saknas eftersom det skulle kräva årlig kontroll av deklarationen. Enligt vår mening skulle detta leda till stort men för lantbrukaren och bli ett tungt administrativt system, som kräver betydande kostnader som inte står i rimlig proportion till den effekt som kunde uppnås.

LRF anser att den information som lämnas genom olika kanaler inom organisationen ger en tillfredsställande rättssäkerhet. Som en extra säkerhet har sedan försäkringens tillkomst rutiner upprättats inom varje länsförbund för att ge särskild information till efterlevande till lantbrukare inom länet. För detta ändamål får varje länsförbund en officiell RTB-statistik varje månad med uppgift om samtliga dödsfall inom lantbrukargruppen. De efterlevande får i dessa fall en direktkontakt med länsförbundet och upplysning om försäkringsförhållandena.

Mot bakgrund av de rutiner som gäller för *LRF*s båda försäkringsformer gör vi den bedömningen att nuvarande insatser ger en tillfredsställande trygghet för de efterlevande. Från organisationens sida sker ständigt en utveckling och ökad aktivitet på informationsområdet. Detta tillsammans med redan företagna åtgärder torde uppfylla motionärernas krav.

Försäkringsrättskommittén meddelar att den förbereder ett förslag till ny personförsäkringslagstiftning, vilket avses bli framlagt under år 1986. Kommittén yttrar följande:

Liksom motionärerna anser vi det viktigt att de efterlevande inte går miste om den ersättning de har rätt till – en uppfattning som f. ö. delas av försäkringsbolagen. En förutsättning för att varje försäkringsfall skall bli uppmärksammat är emellertid att alla försäkrade är registrerade och att någon form av uppföljande verksamhet (t. ex. samkörning mellan försäkringsbolagets register och folkbokföringen) kommer till stånd. En sådan ordning är utesluten av både praktiska och ekonomiska skäl, särskilt när det gäller de mycket stora försäkringssystem som vilar på kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter.

De åtgärder som rimligen kan vidtas för att komma till rätta med problem av detta slag ligger enligt vår mening på informationssidan. Frågorna om informationen till de försäkrade vid kollektiv försäkring hör över huvud taget till dem som vi ägnar särskild uppmärksamhet åt, även om man inte kan räkna med att informationens utformning skall kunna regleras i sina detaljer i lagen.

Informationsansvaret vilar i stället i första hand på försäkringsbolagen och på de organisationer som ligger bakom försäkringarna. Dessutom kan man räkna med att försäkringsinspektionen och konsumentverket följer utvecklingen på området och vid behov tar initiativ till förbättrade rutiner; sådan verksamhet omfattas av försäkringsinspektionens allmänna tillsynsplikt.

LO instämmer i försäkringsrättskommitténs yttrande och tillägger följande med anledning av det exempel som kommittén har anfört (se s. 11):

När AGS-ersättningen avbryts på grund av dödsfall så lämnar AGS-försäkringen information om detta till grupplivförsäkringen. Sannolikheten för att man i det fall som försäkringsrättskommittén anför skulle förlora sin grupplivsersättning är alltså mycket liten.

Tre remissyttranden har en något avvikande innebörd.

Konsumentverket säger sig i sin verksamhet inte, genom klagomål från allmänheten eller på annat sätt, ha fått uppfattningen att det problem som behandlas i motionen har mer än begränsad omfattning. Verket tillfogar:

Allmänt kan dock sägas att det från konsumentsynpunkt givetvis är av intresse att man i möjligaste mån minimerar risken att förmånstagare till en försäkring inte får vetskap om sin rätt till ersättning.

Konsumentverket ser detta i första hand som ett informationsproblem där Försäkringsinspektionen i samarbete med försäkringsbolagen bör undersöka möjligheten att med olika medel ytterligare förbättra informationen i dessa fall.

TCO gör följande uttalande:

TCO anser det angeläget att löntagare och allmänhet ges sådan information att detta förhindras och ser det som naturligt att arbetsgivare och försäkringsbolag i första hand tar på sig ett informationsansvar. När det gäller löntagarna har de fackliga organisationerna redan tagit på sig ett ansvar och *TCO* vill här hänvisa till den informationsverksamhet som bedrivs av de försäkringsrådgivare som finns på arbetsplatserna.

TCO anser att det problem som motionärerna pekar på måste lösas. *TCO* vill dock inte ta ställning till om det är Försäkringsinspektionen eller något annat statligt organ som bör ha det övergripande ansvaret.

SACO/SR ansluter sig till ett yttrande som Sveriges läkarförbund har avgivit till centralorganisationen:

Svårigheten för arbetstagarna och deras efterlevande att få en överblick över avtalsförsäkringsskyddet har varit markant trots informationsinsatser från *SACO/SR* och medlemsförbunden. Förhållandet att berättigad försäkringsersättning "fryser inne" på grund av att den enskilde eller dennes närstående inte har tillräcklig information om avtalade förmåner är djupt otillfredsställande.

Sveriges läkarförbund stöder därför motionens hemställan att Riksdagen begär att Försäkringsinspektionen får i uppdrag att tillse att förmånstagare till försäkring alltid underrättas.

Innehåll

<i>Ärendet</i>	1
<i>Sammanfattning</i>	1
<i>Sjunde huvudtiteln</i>	1
1. Näringsfrihetsombudsmannen	1
2. Statens pris- och kartellnämnd	1
3. Bankinspektionen	4
4. Försäkringsinspektionen	4
5. Statens krigsförsäkringsnämnd	6
6. Höjning av grundkapitalet i Nordiska investeringsbanken	6
7. Kompensation för förluster i Vänerskogs konkurs	6
8. Anmälan angående teckning av aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken	6
<i>Reservationer</i>	
1. Statens pris- och kartellnämnd (m)	7
2. Statens pris- och kartellnämnd (fp)	8
<i>Särskilt yttrande</i>	
Anmälan angående teckning av aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken (vpk)	8
<i>Bilaga</i>	
Sammanställning av remissyttranden över motion om visst åläggande för försäkringsinspektionen	9